

AINULT TELLIJALE

Saksa sõduri saatus sõjakeerises

Kalem Vilgats

Pärnu Postimehe arvamustoimetaja

[JAGA FACEBOOKIS](#)

KOMMENTEERI

PRINDI ARTIKKEL

JAGA ARTIKLIT

15. aprill 2017 0:00

Alwin Meieranz Döberitzis õppeplatsil 1940. aastal. | FOTO: Erakogu

Anemone Rüger on sündinud 1974. aastal Chemnitzis, mis tollal kandis nime Karl Marx Stadt. Ta oli väga lähedane oma vanaema ja vanaisaga, kes minevikust peaaegu üldse ei rääkinud. Kõik, mis pere vanaisast teadis, oli see, et ta osales sõdurina sõjas ja otsustades tema pisarate järgi, oli see olnud karm kogemus. Anemone meenutab, et oma vanemate küsimusele vanaisa perenime päritolu kohta vastas too, et midagi pole rääkida. Vanaisa suri 80aastaselt.

Anemone Rügeri vanaisa Alwin Meieranz oli sündinud 1919. aastal Annahuttes 70 kilomeetrit Dresdenist põhja pool. 1933–1939 oli ta algul õpipoiss ja seejärel töötas pagarina.

1939. aastal läbis kohustusliku Reich'i tööteenistuse (Reichsarbeitsdienst). 1940. aasta jaanuaris võeti sõjaväkke. Kõigepealt oli Poolas, siis Prantsusmaal. Teise ilmasõja künnisel viidi väeosa Memelisse (Klaipeda). Sealt algas 22. juunil 1941 pealetung Palanga suunas. Meieranz teenis armeegrupi Nord 18. armee 291. jalaväediviisi 505. jalaväerügemendis.

Lapselapse andmetel pärineb vanaisa sõjatrauma Liepajast, mille pärast käisid ägedad lahingud. Holokaust algas kohe pärast Wehrmachi sissetungi. Diviis vallutas linna, siis tulid salapolitseid ja SS ning mõrvasid juudid ja kommunistid.

Pärast Riiat suunati vanaisa üksus Pärnusse, sealt Narva, edasi Venemaale. Lahingud Volhovi jõel, seejärel Velikije Luki. Diviis, kus teenis Meieranz, üritas kolmel korral vabastada linnas sisse piiratud Saksa väekontingenti. 7000 meest oli kotis, 12 000 hukkus, üritades kotti avada. Vanaisa rügemendist jäi rivvi kümnendik, ta ise elas lahingud üle, tema armastatud voorihobune mitte.

Rügement viidi puhkuseks ja täiendamiseks Poola, sealt suunati 208. jalaväediviisi koosseisus Kiievi alla. Pärast kaks nädalat kestnud lahinguid sattus vanaisa kopsupõletikuga hospidali. "Kiievi all ma jooksin elu eest," meenutas ta hiljem.

Reading sample

'THERE IS NOTHING TO TELL'

Grandpa's Legacy

Anemone Rüger

"Pole midagi rääkida. Vanaisa pärand" ilmub sel kevadel inglise keeles. / Erakogu

Edasi viis sõjatee Alwin Meieranzi 71. jalaväediviisiga Itaaliasse. Liitlaste ühendvägede vastu seisis Gooti liinil Rimini all Saksa 10. armee. Vanaisa deserteerus ja langes inglaste kätte vangi. Nood andsid ta üle ameeriklastele. Saksa tribunal mõistis mehe tagaselja surma, vanaema, kellega oli abiellunud 1944. aasta veebruaris, sai teate, et mees on teadmata kadunud. Kolm kuud teadmatust ja siis Punase Risti kaart: Meieranz oli elus, kuid ameeriklaste käes vangis.

Ameeriklased kasutasid sõjavange töödel USAs. Novembris 1944 osales Meieranz puuvilla koristusel Arizonas, seejärel põllutööd Ohios. Kirjad käisid aeglaselt.

Vangilaagris pidid kunagised sõdurid vaatama kroonikafilme õudustest koonduslaagrites. Samal ajal olid vangid hästi toidetud, neid valmistati ette tagasipöördumiseks demokraatlikule Saksamaale. Oktoobrist 1946 algas uus elu.

1946–1984 oli Meieranz tööstustöoline Saksimaal Grūnas ja suri septembris 2000 Gnadaus Magdeburgi lähedal.

Vanaisa sõjateed polnudki keeruline kirja panna, sest Anemone vend, kes oli vanaisaga väga lähedane, oli alles hoidnud kõik tema fotod, sõjaalbumi, fotod linnade vaadetega nimedega tagaküljel, Raudristi. Sõjaarhiivis leidis vanaisa diviisist kirjutatud raamat.

Anemone Rüger sai oma ema tädilt teada nende juudi päritolu, mida Saksamaal oli natside ajal hoolega varjatud. Selgus, et suguvõsa juured ulatusid Poola, Łódzi piirkonda. Paraku on suguvõsa Poolas välja surnud, Saksamaalgi on vaid Anemone perekond.

Anemone Rüger ise on töötanud holokaustist pääsenutega vabatahtlikuna Iisraelis ja Ida-Ukrainas, samuti osalenud arvukate seminaride ja konverentside korraldamisel.

Holokausti muuseumis Yad Vashemis leidis Rüger umbes 200 sissekannet oma sugulaste kohta, kes olid laagrites hukkunud. Iisraeli telefoniraamatust jäi näppu pihutäis samanimelisi.

Selgus, et Mairantsid (Iisraelis muutsid nime Mironiks), kes elavad Iisraelis, on kas nende järeltulijad, kes taipasid õigel ajal põgeneda, või holokausti üleelanute järgmised põlvkonnad. Ajapikku õnnestus tuvastada 23 Mairantsidest ellujäänut.

Vanaisa ja kogu suguvõsa saatus inspireeris Anemone Rügerit koguma materjali raamatu tarvis. Ta töötas läbi tuhandeid arhiividokumente ja koostas ellujäänute lugusid Iisraelis ja Poolas.

Sel kevadel peaks "There Is Nothing to Tell. Grandpa's Legacy" ("Pole midagi rääkida. Vanaisa pärand") ilmuma inglise keeles.

Meelis Maripuu. / PP

Meelis Maripuu, ajaloodoktor, SA Eesti Mälu Instituut:

Fakt 137 Pärnu juuti on ilmselt võetud minu kirjutisest, aga see põhineb KGB juurdlusel. Võta või jäta, midagi muud ka ei ole, aga laias laastus tundub usutav.

13. juulil ja 6.–7. augustil mõrvati 20 meest ja kaks last Papiniidu raudteejaamas, 17. juulil veel üks mees, 26. juulist augusti keskpaigani 20 meest ja kaks naist Reiu metsas. 1. augustil kaks meest, 14. augustil üks mees, 12. septembril kaks meest ja 29. oktoobril üks laps. 30. oktoobril lasti Rae metsas maha 25 naist. 2. novembril veel 33 naist ja 28 last Reiu metsas ning juudi sünagoogis.

Kokku ligemale 500 ohvrit tundub mulle paljuvõitu, ei oska arvata, kust see arv võib pärineda. Andmebaasist, mis on meil

kõigi Saksa okupatsiooni sõja-aastate ohvrite kohta, seostub konkreetselt Pärnu linnaga ainult umbes 50, maakonnaga pisut üle 200 nime. Muidugi on selliseidki, kellel kohamääratlus puudub.

505. rügement minu arust otseselt Pärnu linnas ei olnudki, nende staap asus Toris ja mingi osa neist lõi kaasa pärnakate kurikuulsas Audru lahingus. 22. juulil 1941 liikus väeosa juba edasi. Seega olid nad teie kandis umbes nädala. Selle aja sees hukati tõenäoliselt pisut üle paarikümne juudi. Siinses kontekstis ei ole mingit põhjust muretseda Wehrmachti otsese seotuse üle selliste hukkamistega, omakaitsemehi oli küllalt.

Anemone Rüger. / PP

Sõjakaja: lapselaps palub vanaisa nimel andestust

Lugupeetud linnapea Romek Kosenkranius,

Kirjutan Teile kui Saksa kodanik, kelle vanaisa teenis noore sõdurina Saksa Wehrmachti 291. jalaväediviisis, mis tungis Palanga kaudu Balti riikidesse 22. juunil 1941 kõrvuti 61.

jalaväediviisiga.

Sõjaarhiivi materjalide järgi võitles minu vanaisa üksus 505. jalaväerügement Lätis, veetis umbes nädala Riias ja saadeti siis rongiga 17. juulil Pärnusse.

Tollaseid sündmusi uurides olen aru saanud, et sel ajal tappis SS Einsatzkommando 1a 13. juulist kuni 10. septembrini 1941 kõik juudi rahvusest mehed Pärnus, neile järgnes laste mõrvamine sünagoogis ja siis vangistatud naiste tapmine 30. oktoobril – kokku 137 Eesti kodanikust Pärnu juuti, kellele lisandusid veel sajad kohalikud elanikud, viies mõrvatute arvu 500 lähedale.

Minu vanaisa väeosa liikus varsti Narva suunas, kuid usun, et ta nägi või kuulis midagi neist asjust, mis juhtus Pärnus sel ajal.

Kirjutasin oma vanaisast, kes suri aastate eest, raamatu. Sõda traumeeris teda nii, et ta sellest peaaegu ei rääkinudki. Olen aru saanud, et aeg taaka ei vähenda.

Mu süda on murtud nende kannatuste pärast, mis mu vanaisa väeosa ja järgnevad Saksa üksused tõid pärnakatele ja Pärnu linnale.

Oma vanaisa, tema väeosa ja Saksa rahva nimel palun andestust surma ja hävingu pärast, mis nad põhjustasid Pärnu linnale. Nad sillutasid teed kohutavatele kuritegudele, mis pandi toime teie linna, eriti selle juudi elanikkonna vastu 76 aastat tagasi.

Suure paastu ajal palvetan ja paastun südamest nende linnade pärast, kust mu vanaisa teise maailmasõja idarindel läbi käis.

Palvetan, et paraneksid need, kes võivad sellest ajast veel elus olla, või nende laste ja lastelaste eest, kes võisid pärida suure osa vabast. Samal ajal palvetan Teie imeilusa linna taastamise nimel, et see oleks elu, lootuse ja puhkamise paik. Ma palvetan, et Pärnu õitseks, et inimestele meeldiks elada Pärnus ja olla õnnistus teistele. Jumal õnnistagu Teid!

Lugupidamisega Anemone Rüger, Wiesbaden, Saksamaa

[JAGA FACEBOOKIS](#)[JAGA TWITTERIS](#)[SAADA E-POSTIGA](#)**EELMINE ARTIKKEL****Teistmoodi rõõmus argipäev****JÄRGMINE ARTIKKEL****Pärnu võrkpallurid asuvad Rakverega pronksi nimel võitlema homme**

Kommentaari lisamiseks

LOGI SISSE

